

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2022

Patrik Smet

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra mezinárodních studií

**Analýza zahraničně-politické doktríny AKP
„Strategické hloubky“ a jejího impaktu na
turecko-evropské vztahy**

Bakalářská práce

Autor práce: Patrik Smet

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia (MTS)

Vedoucí práce: Mgr. Karel Svoboda Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.5.2021

Patrik Smet

Bibliografický záznam

SMET PATRIK. Analýza zahraničně-politické doktríny AKP „*Strategická hloubka*“ a její impakt na turecko-evropské vztahy. Praha, 2021 45 stran (včetně příloh a titulní strany). Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Rozsah práce: 61060 znaků včetně mezer a poznámek pod čarou

Anotace

Bakalářská práce se zabývá otázkou vlivu zahraničně-politických doktrín na chod a utváření politiky státu a její vliv na politické a obchodní partnery. V případě této práce jde o konkrétní analýzu zahraničně-politické doktríny „*Strategické hloubky*“ (Stratejik Derinlik) tureckého akademika, ministra zahraniční a pozdějšího premiéra Turecké republiky Ahmeta Davutoğla. Tato analýza bude následně rozvíjena o případovou studii zahraničně-politických vztahů mezi Tureckem a Evropskou unií. Tato studie byla vybrána z důvodu, že během jejího dlouholetého působení je možné pozorovat zásadní proměnu chování státních aktérů.

Annotation

The bachelor thesis addresses the question of the influence of foreign policy doctrines on the course and formation of state policy, its impact on political and business partners. In the case of this thesis, it is a specific analysis of the foreign policy doctrine Strategic Depth by Ahmet Davutoğlu, a Turkish academic, foreign minister and later prime minister of the Republic of Turkey. This analysis will be subsequently developed with a case study of foreign policy relations between Turkey and the European Union. This case has not been chosen entirely at random as a fundamental change in the behaviour of state actors can be observed in this complex bundle.

Klíčová slova

Strategic Depth, doktrína, mezinárodní právo, geopolitika, Davutoğlu, AKP, Erdogan, Turecko

Keywords

Strategic Depth, Doctrine, international relations, geopolitics, Davutoğlu, AKP, Erdogan, Turkey

Title/název práce

Analýza zahraničně-politické doktríny AKP „strategic depth“ a její impakt na turecko-evropské vztahy.

Obsah

1.	Úvod	3
1.1	Přehled literatury	5
1.2	Metodologie.....	6
2.	Historický kontext práce	7
2.1	Ahmet Davutoğlu	8
2.2.	Neo-osmanství vs panislámismus	9
2.3.	Davutoğlovo angažmá v AKP.....	11
3.	Analýza doktríny „strategické hloubky“	14
3.1.	Konceptualizace doktríny.....	15
3.2.	Politika „nulových problémů se sousedy“	17
3.3.	Geopolitický mediátor.....	19
3.4.	Strategická hloubka o Evropské unii	18
3.5.	Implementace doktríny.....	20
3.5.1.	Turecké snahy o urovnání sporů v Libanonu	20
3.5.2.	Narovnání syrsko-izraelských vztahů	21
3.5.3.	Trilaterální summit Afghánistánu, Pákistánu a Turecka	21
3.5.4.	Íránský jaderný program	21
3.5.5.	Navazování politicko-ekonomických vztahů s Africkými státy.....	21
3.5.6.	Rusko-gruzínská válka	22
3.5.7.	Budování turecké „soft power“	22
3.6.	Kolaps „Strategické hloubky“	23
3.7.	Evoluce zahraničních vztahů v období po odchodu Davutoğla	24
4.	Evoluce turecko-evropských vztahů v návaznosti na implementaci doktríny	27
4.1.	(Nulové) problémy s Evropskou unií.	27
5.	Závěr	30

Seznam použitých zkratk:

AKP	–	Strana spravedlnosti a rozvoje
NATO	–	Severoatlantická aliance
EU	–	Evropská unie
OECD	–	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
EHS	–	Evropské hospodářského společenství
USA	–	Spojené státy americké
ISIS	–	Islámský stát
USD	–	Americký dolar
OSN	–	Organizace spojených národů
UNDP	–	Rozvojový program OSN

1. Úvod

Téma turecké zahraniční politiky nebývá na našem Institutu mezinárodních studií častým tématem, přesto mi přijde tato oblast jednou z nejzajímavějších a nejdůležitějších oblastí současného světového dění. Nejen pokud zmíníme dlouhodobé snahy Turecka o vstup do Evropské unie, ale i jeho aktivní participaci na řešení migrační krize, vojenské působení v Sýrii, Libyi anebo v Ázerbájdžánu, v oblasti Náhorního Karabachu. Turecká republika se zdánlivě stala více nepředvídatelnou od nástupu vlád vedených Stranou spravedlnosti a rozvoje (AKP) a právě implementace strategií prezentovaných v doktríně „Strategické hloubky“ je jednou z hlavních důvodů proč k tomuto jednání docházelo, respektive stále dochází.¹

Tato bakalářská práce si nese za cíl zmapování nejvýznamnější zahraničně-politické doktríny Turecka a na případové studii ukázat, jaký vliv měla na vývoj vztahu dvou geopolitických hráčů. V případě mé bakalářské práce půjde o vztah Turecka s Evropskou unií, který je historicky spletitý. Turecko je stále nejdéle čekajícím státem s žádostí o vstup do struktur Evropské unie. Přestože je z historického kontextu evidentní, že snahy o vybudování lepších politických, vojenských a ekonomických vztahů mezi státy Evropy a Tureckem panují minimálně od padesátých let², kdy se stalo jedním z prvních členů Rady Evropy a NATO. Asociační dohoda k Evropskému hospodářskému společenství byla podána v roce 1959, oficiální jednání o plném členství byla zahájena v roce 2005. Přesto je dnes splněna pouze jedna kapitola nutná pro vstup do EU.

Tento novodobý pokus o přičlenění k Evropské unii započal již koncem devadesátých let, přestože zásadní kroky ve snahách o vstup nastaly až s nástupem vlád vedených islamistickou stranou AKP a jejich lídrem Recepem Tayyipem Erdoganem, kterému se podařilo v roce 2002 vyhrát parlamentní volby se silně proevropským programem. V tomto bodě také přichází na politickou scénu autor doktríny, která je v této akademické práci analyzována. Ahmet Davutoğlu působil v raných fázích AKP na pozici blízkého poradce pro zahraniční politiku jejímu nejvyššímu vedení. Kniha „*Strategická hloubka*“ (Stratejik

¹ V roce 2016 Ahmet Davutoğlu, autor „*Strategické hloubky*“, opustil řady strany AKP, v jejímž vedení se pohyboval již od samého založení.

² Atatürkovi restrukturalizační snahy turecké společnosti dle vzorů Francie a západních nacionalistických států nebudu brát v této práci v potaz. V první polovině 20. století bylo Turecko převážně agrární společností, soustředící se na poválečnou obnovu, minimálně se angažující v otázkách mezinárodní spolupráce a geopolitiky.

derinlik) byla vydána v roce 2001.

Již zmíněná fakta stála za motivací pro vypracování této bakalářské práce, která si klade za cíl pochopení moderní zahraniční politiky po nástupu AKP v roce 2002. Následně dojde k nastínění problematiky tureckého vztahu k Evropské unii a zda a jak AKP následovala učení, která jsou nastíněna v díle akademika, ministra zahraničí (2009–2014) a následného premiéra Turecké republiky (2014–2016).

Práce je dělena na tři hlavní části. První díl práce se věnuje autorovi doktríny, jeho pohledu na problematiku moderní turecké historie. Druhý díl práce je zaměřen na samotnou analýzu textu doktríny „Strategické hloubky“ a odborné práce na ni reagující. Zdůrazním zde její úspěchy a neúspěchy, její vliv na operace zahraniční politiky Turecka vůči jeho blízkovýchodním partnerům a Evropské unii. Ve třetí části jsou využívány informace, které jsou přejímány z předchozích kapitol, na jejichž základě dojde k vybudování evaluace vlivu této zkoumané doktríny na zahraničně-politické vztahy s EU.

Znění otázky, na kterou bude odpovídat tato bakalářská práce zní tedy takto:

„Jak ovlivnila Davutoğlova doktrína „Strategické hloubky“ tureckou zahraničně-politickou strategii?“

1.1. Přehled literatury

Zdroje, kterých bylo využíváno v první části, byly deskriptivního rázu. Šlo o práce, na kterých bylo prezentováno Davutoğlovo základní smýšlení a teorie, se kterými operuje ve svých pracích. Zároveň zde došlo na příkladech prací Behlūla Özkana k osvětlení rozdílů v Davutoğlově pojetí panislamismu a neo-osmanství.

Mezi využitě primární zdroje bakalářské práce patří Davutoğlova kniha *Strategic Depth* (2001) a odborné články *Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007* (2008), *The Clash of Interests: An Explanation of the World (Dis) Order* (1997), *Turkish Foreign Policy and the EU in 2010*.

Zdroje, ze kterých bylo čerpáno ve druhé části mé bakalářské práce byly převážně teoretické texty, odborné statě a monografie vydané samotným autorem doktríny Strategické hloubky a jinými odborníky zabývajícími se problematikou moderního Turecka. Mezi již zmíněnými primárními zdroji byly využívány články rozebírající problematiku turecké zahraniční politiky od britského akademika Alexandera Murinsona: *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy* (2006) a aktuálnější: *Turkish foreign policy in the Twenty-first Century* (2012). Navíc byly využívány záznamy z přednášek pořádaných Dánským institutem pro mezinárodní studia (DIIS). Sekce věnující se vlivům "Strategické hloubky" na vztahy s EU je doplněna o informace přijaté z textů *Turkey – EU Relations: Power, Politics and the Future* a *Turkey-European Union relations: dilemmas, opportunities, and constraints*. a *Divergent pathways: Turkey and the European Union: re-thinking the dynamics of Turkish-European Union relations*. Současně zde bylo využito mediálních textů z renomovaných zpravodajských portálů a tiskových zpráv.

Pro nedostatečné pokrytí tématu českými autory se v mé bakalářské práci nenachází velké množství odkazů na díla sepsaná českými akademiky.

1.2. Metodologie

Metodologicky bude má bakalářská práce plně využívat možností obsahové studie již výše zmíněné doktríny a na ni reagující odborné knihy a texty. Výsledný text první a druhé části bude tedy zcela uceleným souhrnem již poznaných reálií, sepsaných na tuto problematiku. První část se bude od druhé lišit vybranými soubory a tématikou. První část bude tvořit úvod do problematiky, na jehož bodech bude utvořen nutný základ ke druhé části.

Ve druhé části dojde k samotné analýze textu doktríny. Bude zde analyzován proces jejího vývoje a implementace v praxi turecké zahraniční politiky. Na příkladu aktivit turecké zahraniční politiky bude poukázáno na její následnou efektivitu. Podobně jako tomu je v předešlé části, bude text utvářen na základě již dostupných odborných článků, vládních dokumentů a článků z renomovaných mediálních domů.

V poslední, třetí části práce dojde, k již zmíněné případové studii vlivu doktríny „*Strategické hloubky*“ na zahraničně-politický diskurz Turecka a Evropské unie. Tato část využije informací získaných v první a druhé části, v doprovodu odborných článků, zabývajících se tématikou k vybudování evaluace vztahu.

2. Historický kontext práce

Turecko vzniklo v roce 1923 jakožto sekulární stát, postavený na autoritativním režimu Mustafy Kemala Atatürka. Vliv a chod státu byl silně ovlivňován istanbulskými elitami. Po konci druhé světové války bylo zcela evidentní, že se Turecko, jakožto stát přímo sousedící se Sovětským svazem, bude muset rozhodnout na jakou stranu studené války se postaví. Jelikož od západních států získalo větší příslib stability, ekonomických subvencí a dalšího pozitivního hospodářského vývoje,³ vstoupilo do vojenských struktur Severoatlantické aliance (NATO) a zároveň se pokusilo o vstup do mnoha dalších, nově vznikajících organizací. Příkladem může být Rada Evropy, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Zároveň v roce 1959 Turecko podalo přihlášku k přidruženému členství v Evropském hospodářském společenství (EHS), a přestože byla podána před více než 50. lety, Turecko se nikdy nestalo plným členem EHS.⁴

Turecko bylo po dlouhou dobu vnímáno pouze jako ekonomicky zastaralý stát na rozhraní mezi Evropou a Asií. Tento pohled si ovšem prošel zásadní proměnou po nástupu AKP a nastolení mnohem proaktivnější zahraniční politiky, přednesené v programu této islamistické strany. Tato politika následuje přednesené ideje z akademických prací a knihy „*Strategická hloubka*“ (Stratejik Derinlik) od Ahmeta Davutoğlu.⁵

Hillary Clintonová v roce 2009 prohlásila, že Turecko se stává rodící se globální mocností.⁶ Přirovnáváno bylo ke státům jako je Indie, Brazílie či Čína. Přesto je zajímavé, že na rozdíl od těchto tří zmíněných států Turecko pod vedením AKP využívalo ke svým mocenským ambicím jiné, než ekonomické či demografické síly, a to posilňování své moci na základech náboženství, historického kontextu, identity a strategické geopolitické lokalizaci.⁷ Autorem stojícím za tímto konceptem byl v té době působící ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu. Ve straně AKP působil již od jejího založení, kde aktivně jednal z pozice nejbližšího poradce Recepta Tayyipa Erdogana.

K tomu, abychom byli řádně schopni pochopit, jak se Turecku podařilo vybudovat tento nový obraz, je třeba představit nejen kompletní znění knihy, na jejímž základě byla turecká

³ Mardin, Ş. & Evin, A. (1990) str. 13-33

⁴ Keyder, C. (2004) str. 65-84.

⁵ Murison, A. (2006) str. 945-64

⁶ Dünya Gazetesi (2009)

⁷ İşiksal, H. & Örmeci, O. (2015)

zahraniční politika řízena, ale i samotnou osobu autora Ahmeta Davutoğla.

2.1. Ahmet Davutoğlu

Přestože je Ahmet Davutoğlu jednou z nejvýznamnějších postav blízkovýchodní politiky, jeho práce nebývají akademiky často zmiňovány. Jeho osoba je mezi západními vědeckými pracovníky spíše okrajovou postavou, bez výrazného vlivu na blízkovýchodní dění.⁸ Navíc i mezi tureckými elitami jde o jednu z nedostatečně prostudovaných osob, přestože je vliv Ahmeta na počátečním vývoji a následném utváření zahraniční politiky Strany spravedlnosti a rozvoje zcela evidentní.⁹

Ahmet Davutoğlu vystudoval prestiží gymnázium Istanbul Erkek Lisesi. Po jejím úspěšném zakončení se přesunul na nejlépe hodnocenou univerzitu v Turecku, Istanbul Boğaziçi, kde studoval na katedře ekonomiky a politických studií.¹⁰ Ahmet Davutoğlu zde obdržel magisterský titul z veřejné správy a poté doktorát z oboru politologie a mezinárodních vztahů. Následně své akademické působení přesunul na Mezinárodní islámskou univerzitu v Malajsii, kde působil po dobu tří let (1993-1996).¹¹ K zakončení svého zahraničního angažmá se rozhodl v roce 1996, kdy se navrátil do své rodné země, kde započal s přípravami na obdržení profesury na Marmarské univerzitě. Tu se mu podařilo získat v roce 1999. Za dobu svého akademického působení se stal autorem více než 300 akademických statí, následovaných vydáním významných monografií, zabývajících se širší otázkou politiky a mezinárodních vztahů.¹² Příkladem můžou být knihy „*Pivot Cities in the Rise and Fall of Civilizations (Innovations in International Affairs)*“, „*Alternative Paradigms*“ či monografie „*Civilizations and World Order: Geopolitics and Cultural Difference*“ které je spoluautorem.

Ahmet Davutoğlu, přestože silně ovlivněn islamismem, obdržel prvotřídní vzdělání na tureckých sekulárních školách. Tento typ vzdělání mu umožnil získat vyšší pochopení od sekulárních elit státu. Turecko je již od dob vlády Mustafy Kemala Atatürka tradičně ovlivňováno náladami této vlivné části obyvatelstva.¹³ Davutoğlu dlouhodobě kritizoval chování tureckých vlád, které v 90. letech stále operovaly se studenoválečným rozpořením

⁸ Behlül, Ö. (2017)

⁹ Aras, B. (2009) str. 127-142

¹⁰ UN.org (2015)

¹¹ Ibid.

¹² Behlül, Ö. (2017)

¹³ Keyder, C. (2004) str. 65-84.

světových mocností. Turecko dle jeho názorů, prezentovaných již před vydáním doktríny „*Strategické hloubky*“, mělo vystoupit z politického podmanění západu a mělo by se pokusit změnit status quo tak, aby se z Turecka stal nový silný geopolitický hráč. Turecký stát měl být jasným ekonomickým i vojenským hegemonelem v oblasti Blízkého východu, severní Afriky a střední Asie.¹⁴

V raných devadesátých letech je možné pozorovat prozatímní odklon od ideologií islamismu. V této části své kariéry Davutoğlu prezentoval své názory se silným důrazem na západní teorie, převážně využíval teorie sociálního darwinismu.¹⁵

Přestože se tyto ideje v turecké společnosti objevovaly již před příchodem Davutoğla a AKP, její zastánci se pohybovali převážně mezi silnou muslimskou komunitou, která byla v Turecku neformálně oddělena od mocenských struktur státu.¹⁶

Davutoğlovo vzdělání mu tak v počátcích svého profesionálního působení umožnilo interpretovat své názory v rámci politologických teorií. Přestože si prvotně jeho učení všímala výhradně muslimská komunita, ve které byl známou osobou již od roku 1986 kdy započal s prací fejetonisty v tureckém islamistickém denním tisku *Yeni Şafak*, se jeho názory brzy rozšířily do povědomí širší společnosti. Kniha „*Stratejik Derinlik*“ byla vydána v roce 2001 a téměř okamžitě stala jednou z nejprodávanějších knih na domácím tureckém trhu a umožnila tak rozšíření Davutoğlova pojetí sociálního darwinismu.¹⁷

2.2. Neo-osmanství vs panislámismus

Davutoğlu je spojován s ideou rozšiřování regionální moci nejen v jemu sousedícím regionu, ale i v oblasti Blízkého východu, severní Afriky a Evropy. Právě pro toto své postavení bývá často zařazován mezi následovníky vyznávající neo-osmanství.¹⁸ Tureckou teorii, která buduje své mocenské postavení na znovuoobnově blízkých konexí mezi zeměmi, které operovaly, či byly jinak ovlivňovány sultánem sídlícím v Istanbulu. Toto tvrzení může být podloženo tvrzeními západních a zejména amerických médií, ale i například docentkou Bezenou Balamirou Coşkunovou¹⁹, kteří považují jeho moderní zahraniční politiku za neo-osmanskou. Davutoğlu osobně takovou charakteristiku nepřijímá.

¹⁴ Murison, A. (2006) str. 945-64

¹⁵ Behlül, O. (2014) str.119-140

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Behlül, O. (2017)

¹⁸ BBC (2009)

¹⁹ Coşkun, B. (2016) str. 2

V rozhovoru pro turecký deník Daily Sabah prohlásil, že *"jakkoli tuto koncepci nepoužíváme, skutečnost, že je používána proti nám, je způsobena buď nepochopením, nebo nedostatkem dobré vůle"*.²⁰ Ohradil se proti myšlence, že se Turecko usiluje o nastolení neo-osmanského imperiálního řádu: *"Řekl jsem, že Turecko jako národní stát je rovnoprávný s jakýmkoli jiným národním státem našeho regionu, ať už je malý počtem obyvatel nebo rozlohou. Nemáme nad nikým žádnou hegemonii. Spíše se snažíme přispět k nastolení trvalého míru v našem regionu. Pokud se pořádkem myslí Pax Ottomana, pax ve smyslu pořádku, snažíme se nastolit pořádek, není špatné něco takového říkat."*²¹ V roce 2013 Davutoğlu hovořil o rozvoji užšího svazku mezi bývalými osmanskými zeměmi, ačkoli prohlásil, že nikdy nebudou spočívat na historických hranicích.²²

Dle Behlülü Özkana, docenta působícího na katedře politologie a mezinárodních vztahů na Marmarské univerzitě, má Davutoğlu více sklony k panislámismu nežli k neo-osmanství.²³ Ke svému zjištění došel po důsledném prostudování více jak 300 vydaných odborných článků, které byly Davutoğlem sepsány mezi lety 1990-2000.²⁴

Právě toto pojetí panislamismu je kritické vůči snahám Turecka v procesu integrace se západními zeměmi. Jeho koncepce není zcela kompatibilní s ideami evropské unifikace, ale hlásá vytvoření unie států v oblasti Blízkého východu. S ohledem na několik odlišných kultur a ras, které dnes obývají Blízký východ, panislámismus hlásá, že pouze islám může zajistit silné a dlouhodobé sjednocení blízkovýchodních národů, protože jediné, co dnes tyto národy nesou společného je právě víra v islám.²⁵ Toto pojetí světa je navíc ovlivněno problematikou dvou hlavních proudů islámu. Davutoğlu je sunnita, proto dle Özkana nepočítá s rozšířením jeho pojetí islamismu do Íránu.²⁶

Zajímavým faktem je také Davutoğlova fascinace obdobím vlády 34. sultána Osmanské říše, Abdula Hamida II, jehož období vlády je známé šířící se snahou stabilizovat skomírající impérium s pomocí islamistických idejí. Panislámský trend Abdula Hamida II. byl defenzivní, protože se snažil ochránit suverenitu Osmanské říše. O Davutoğlově pojetí panislamismu se však toto tvrdit nedá, není pouze defenzivního řádu, nese s sebou silné

²⁰ Batur, N. (2009)

²¹ Ibid.

²² Daloglu, T. (2013)

²³ Behlül O. (2014) str. 119-140

²⁴ Behlül O. (2017)

²⁵ Gokturk (2014) str. 94

²⁶ Behlül O. (2014) str. 119-140

expanzivní panislámské představy, jak ukazují jeho výroky²⁷ nejen o syrské občanské válce.²⁸

Davutoğlu jistě není neo-otomanistou, ale panislamistou. Jeho učení je silně pro islamistické a zahraniční politiku nestaví na historii sultánů Osmanské říše, ale na společném základu islámské víry, pomocí které by Turecko mělo dále šířit svou moc.²⁹

2.3. Davutoğlovo angažmá v AKP

Strana AKP byla založena reformistickou frakcí v rámci islamistické Strany ctnosti v roce 2001. Mnoho jejích zakládajících členů, včetně Recepta Tayyipa Erdogana, Abdullaha Gula a Bulenta Aringa, mají původ v hnutí Milli Gorus (Národní vize), které považovalo Evropskou unii za "sionistický a katolický projekt"³⁰ Přes svou konexi na tyto staré protievropské mocenské hráče se AKP po vítězství ve volbách v roce 2002 stala pravým opakem a významným podporovatelem proevropských reforem. Postoj AKP k členství Turecka v EU lze vysvětlit mnoha faktory. Za prvé, po postmoderním puči v roce 1997 tzv. turečtí islamisté pochopili, že evropeizace může zajistit jejich přežití a jde spíše o politickou a ekonomickou transformaci než o kulturní westernizaci. Jinými slovy, uvědomili si, že normy EU upevní ve státě demokracii. Občanské svobody v zemi zároveň osvobodí jejich identitu od omezení militantního sekularismu. Postoj AKP vůči EU byl také reakcí na proměňující se požadavky islámských sociálních skupin v Turecku, volajících po uvolňování obchodních regulací panujících na trhu.³¹

V prvních volbách strana uspěla s 34,2 %³². Stala se tak jednou ze dvou politických stran, které překonaly práh minimální hranice pro vstup do tureckého parlamentu. Na druhém místě se umístila Republikánská lidová strana s 19,4 % hlasů.³³

Díky relativně vysoké minimální hranici potřebné k získání křesel v parlamentu³⁴ se AKP podařilo získat 363 ze 550 křesel. Právě tento vysoký práh straně umožnil sestavit většinovou vládu s téměř 2/3 zástupců.³⁵ Jelikož byl Erdogan v roce 2002 stále limitován

²⁷ Např. *"Nejvýhodnější možností, která Turecku umožní získat vliv, je vzestup islamistických hnutí."* (Nouvelle-Europe. 2018)

²⁸ D'Alema, F. (2017) str. 3

²⁹ Behlül O. (2017)

³⁰ Işıkşal H. & Örmeci O. (2015) str. 248

³¹ Ibid str. 249

³² Cagaptay, S. (2002)

³³ Ibid.

³⁴ Volební klauzule určuje, že strana nebo hnutí musí získat alespoň 10 % hlasů pro vstup do parlamentu.

³⁵ Cagaptay, S. (2002)

rozhodnutím hlasování v parlamentu o vyloučení jeho osoby, premiérem byl jmenován Abdullah Gül, který sdílel s Erdoganem podobný náhled na problematiku země. Dalo by se argumentovat, že Turecko v období po roce 2002 bylo vedeno jak jmenovaným premiérem, tak zároveň Erdoganem. Vláda byla v tomto období vedena kolektivně.

V následujících volbách v roce 2007 AKP vydobylo mnohem vyšší volební úspěch 46,58 % a ve volbách v roce 2011 tomu bylo 49,91 %. Erdogan je tedy jediným tureckým premiérem, kterému se podařilo vyhrát tři po sobě jdoucí volby s vyšším ziskem hlasů oproti volbám předešlým.³⁶

Samotné Erdoganovo vítězství v roce 2002 bylo oslavováno nejen mezi tureckými občany ale i evropskými politiky. Příkladem mohou být výroky Javier Solany, který prohlásil pro francouzský deník Le Monde, že naslouchal volebním slibům AKP a budoucí vývoj turecko-evropských vztahů vidí pozitivně.³⁷ Britský předseda vlády Tony Blair byl v prohlášení velmi povzbuzen slovy předsedy AKP po jeho volebním vítězství.³⁸

Osoba Davutoğla se v AKP začala objevovat již před Erdoganovým volebním úspěchem. Tento akademik se stal hlavním zahraničněpolitickým poradcem AKP, pro kterou vypracoval novou zahraničně-politickou strategii. Tento plán měl Turecku zajistit větší mocenskou roli nejen na Blízkém východě. Na této vysoce privilegované pozici vydržel až do roku 2009, kdy byl jmenován ministrem zahraničních věcí za AKP, a to přesto, že nebyl zvoleným členem parlamentu. Do Velkého národního shromáždění se dostal až v pozdějších parlamentních volbách v roce 2010 jako poslanec za oblast *Konye*.³⁹

V roce 2010 Davutoğlu stanovil čtyři pilíře, na nichž stojí jeho zahraniční politika. Prvním je nedělitelnost bezpečnosti, druhým je dialog, třetím vzájemná ekonomická závislost a čtvrtým kulturní harmonie a vzájemný respekt. Tvrdil, že cílem jeho politiky je integrace různých národů a rozvoj kulturního porozumění mezi různými náboženstvími a rasami, jakož i udržování kooperativních vztahů a mírového dialogu za účelem řešení krizí⁴⁰.

Jeho neúspěchy ve vedení zahraniční politiky Turecka jsou většinou spojovány s politikou v návaznosti na syrskou občanskou válku, pokusy o zvýšení politického vlivu nad blízkovýchodními státy a kontroverzním postojem vůči egyptskému prezidentovi Abdel

³⁶ Villedabeitia, I. (2011)

³⁷ CNN (2002)

³⁸ Ibid.

³⁹ UN.org (2015)

⁴⁰ Davutoglu A. (2009) str. 11-17

Fattah el-Sisi, který se ujal moci v roce 2014⁴¹. Nejvíce kritiky se sneslo na tureckou zahraniční politiku vůči Islámskému státu (ISIS) v Iráku a Levantu a za odmítnutí pomoci kurdským bojovníkům dobýt zpět město *Kobani* v roce 2014.⁴²

Ahmet Davutoğlu se 29. srpna 2014 stal 26. tureckým premiérem poté, co byl jeho předchůdce Recep Tayyip Erdoğan zvolen 12. tureckým prezidentem. Z pozice premiéra republiky po dobu dvou let ovlivňoval směřování státu. Za nejdůležitější body svého programu měl řešení migrační krize, ekonomickou a ústavní reformu posílenou zvyšováním práv zaměstnanců.

V premiérském křesle Davutoğlu vydržel necelé dva roky, kdy začátkem května 2016 oznámil svou rezignaci na funkci předsedy AKP a dodal, že na 22. května 2016 svolá mimořádný stranický sjezd, na kterém bude zvolen jeho nástupce. Dodal, že nebude kandidovat na znovuzvolení do čela strany, čímž fakticky oznámil svou rezignaci na funkci předsedy turecké vlády.⁴³ Jeho rezignace byla důsledkem prudkého zhoršení vztahů s prezidentem Recepem Tayyipem Erdoganem, který prosazuje transformaci tureckého politického systému v prezidentský systém, což by vedlo ke zrušení nebo výraznému omezení pravomocí úřadu předsedy vlády.⁴⁴

⁴¹ Zeynalov, M. (2013)

⁴² D'Alema, F. (2017) str. 9

⁴³ Coşkun, B. (2016) str. 1

⁴⁴ Ibid.

3. Analýza doktríny „strategické hloubky“

Davutoğlovo *magnum opus*, kniha s názvem „*Stratejik Derinlik*“ (Strategická hloubka), byla vydána v roce 2001. Přestože její znění je mnohými považováno za kompletně nové dílo, Behlül Özkan, odborný asistent při Marmarské univerzitě poukazuje na fakt, že se spíše jedná o kolekci předchozích textů, na kterých byly myšlenky dále rozvíjeny. Doktrína „Strategické hloubky“ buduje na akademických člancích, které Davutoğlu publikoval již od samotného počátku svého aktivního působení uvnitř vědeckých debat. Kniha v Turecku zaznamenala významný úspěch a je jednou z nejvydávanějších knih, zabývajících se politicko-mocenskými vztahy. K tomuto úspěchu jistě napomohl i literární styl, ve kterém je kniha představena. Pokud budeme opět citovat výrok Behlüla Özkan, kniha není vůbec sepsána pro akademickou obec. Özkan ji přirovnává spíše k pseudovědecké, pseudomytologické knize, zabývající se procesem, jak přetvořit status Turecka z regionální mocnosti na mocnost globální.⁴⁵ V knize samotné se objevuje velice málo relevantních akademických citací. Nejčastěji zmiňovanými akademiky na jejichž teoriích Davutoğlu buduje své myšlenky jsou Halford Mackinder, Karl Haushofer a Nicholas J. Spykman.⁴⁶ Využívá tak teorií, které byly významným hnacím strojem předválečné Evropy, nacistického Německa. Tyto teorie často narážejí na problematiku sociálního darwinismu a přežití nejsilnějšího. V samotné knize Davutoğlu staví na konceptech *Hinterladu a Lebensraumu*.⁴⁷ S koncem studené války by, dle jeho názorů, mělo Turecko přestat se svou obrannou politikou a mělo by se více soustředit na expanzi svého vlivu, jak ekonomického, tak i kulturního a vojenského, do širší oblasti Balkánu, Blízkého východu, střední Asie a severní Afriky.⁴⁸

Do této problematiky vstupuje další z Davutoğlových vzorů, Zbigniew Brzezinski, který je zmiňován se svou knihou *Velká šachovnice*. Davutoğlu není smířen s postavením Turecka jakožto šachové figurky a se svou navrženou strategií se pokouší Turecku vydobýt pozici mezi těmi nejvýznamnějšími světovými hráči. Chce svým počínáním povýšit Turecko na pozici, ze které bude ovládat své vlastní šachové figurky. Odmítá být v pozici figurky

⁴⁵ Behlül O. (2017)

⁴⁶ Behlül O. (2014) str. 119-140

⁴⁷ Gokturk T. (2014) str. 86

⁴⁸ Behlül O. (2014) str. 119-140

pacifikovaného spojení západních zemí na blízkém východě.⁴⁹

Kniha je dělena do tří hlavních částí. V první dochází k představení historického a koncepčního rámce. V druhé části k nastolení teoretického rámce, k nastolení oblasti tureckého zájmu a možné působnosti. Ve třetí části Davutoğlu představuje strategické nástroje, se kterými by mělo být volně operováno v rychle se měnícím světě po dlouho očekávaném konci studené války.

Davutoğlu evidentně čerpá z široké zásoby vojenského názvosloví. Samotný pojem „*strategická hloubka*“, podle kterého je Davutoğlova kniha pojmenována, bývá využívána ve vojenské literatuře. Její znění označuje určitost vzdálenosti mezi frontovými liniemi, bojovými sektory a industriálním centrem válčící země, hlavním městem, a jinými hustě zalidněnými centry státu, na jejichž stabilitě závisí vojenská produkce nutná k pokračování válečného úsilí.⁵⁰

3.1. Konceptualizace doktríny

Jak již bylo zmíněno v předchozích blocích, „Strategická hloubka“ není plně originálním textem. Jak poukazuje nejen Behlül Özkan a Alexander Murinson kniha samotná je tvořena útržky a články, které Davutoğlu vydal již během svého předchozího akademického působení. Nacházejí se v ní sekce, které pocházely z jeho pravidelných příspěvků v islamistických novinách *Yeni Şafak*, ale i z jeho teoretických prací. Článek, ze kterého kniha „*Strategická hloubka*“ čerpá zásadní inspiraci je dle Murinsona „*The clash of interests: An explanation of the world (Dis) Order*“, který Ahmet Davutoğlu vydal již tři roky před vydáním knihy samotné. Právě v tomto textu vyzvedá základy své vize současného světa. Zásadně volá po rekongracii americké hegemonie a po nastolení inter-civilizačního dialogu, který umožní zamezit jakýmkoli budoucím konfrontacím.⁵¹ V zásadě zde také představuje svůj názor na proces globalizace a přichází s kritikou známých politologických teorií Francise Fukuyami a Samuela P. Huntingtona o vývoji světa po skončení studené války. Názory Fukuyami, představené v knize „*Konec dějin a poslední člověk*“, Davutoğlu kritizuje pro nedostatečnou komplexnost. Svůj názor dále rozvádí a uvádí vysvětlení, proč moderní svět nelze vnímat jakožto jednotný ucelený blok, ale jako kolos s nezměrným množstvím spojitostí s rozdílnými historickými realitami. Současně v tomto textu dochází ke

⁴⁹ Behlül O. (2014) str. 119-140

⁵⁰ Khan, M. (2015)

⁵¹ Murison, A. (2006) str. 945-964

kritice Samuela P. Huntingtona a jeho teorie střetu civilizací. Davutoğlu zde argumentuje, že většina největších světových konfliktů v zásadě neprobíhala na mezikulturní úrovni, ale uvnitř jedné kultury za účelem získání kulturního, ekonomického, a především dominantního politického postavení.

Zajímavým poznatkem, na který Alexander Murinson poukazuje ve svém článku *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy*, je jistá realie, že v tomto textu není ani jednou zmíněn zakladatel moderního Tureckého státu Atatürk a ani jakákoliv návaznost na jeho ideologii Kemalismu, která byla do té doby představiteli státu udržována a nadále uplatňována v zahraničně-bezpečnostní politice. Davutoğlu se odprošťuje od procesů westernizace a sekulárního pojetí státu. Specificky je znění textu značně ovlivněné ideou panislamistického pojetí světa, ve kterém země se silnou, v islám věřící populací, operují z pozice silného geopolitického hráče s Tureckem v čele.⁵²

Ve stejném Murinsonově článku dochází k vykreslení Davutoğlových představ o geopolitice konce devadesátých let. Davutoğlu představuje svou domněnku, že žhavý konflikt v Bosně byl silně ovlivněn vnitro-systémovým bojem mezi Evropou a Spojenými státy americkými (USA). Dále predikuje urychlený konec doktríny: *New World Order*, která byla uvedena v praxi Spojenými státy po rozpadu Sovětského svazu.⁵³

Rovněž dochází k nastolení nového zeměpisného konceptu, který bude tento turecký akademik dále rozvíjet ve „Strategické hloubce.“ Ve své vizi sjednocuje dvě geopolitické oblasti, zasahující na jih od Kavkazu po Kuvajt a jižní země centrální Asie. Zdůrazňuje tak jejich společnou historii a identitu, postavenou na islámské víře. Tímto faktem chce povýšit islámský pojem *umma* na ideální geopolitickou strukturu, která rozkládá vliv nacionalistických hnutí. Ve svých pracích autor zaměňuje religiózní pojem *umma* za více neutrální pojem „islámská civilizace“, stále však zanechává významný důraz na jednotnou náboženskou unitu tohoto pojmu.⁵⁴

Davutoğlu z pozice akademika rozpracovává základ práce Alfreda Tahyer Mahana, a poukazuje na fakt, že muslimy ovládané státy mají plně, či pod částečnou kontrolou 9 z 16 kriticky důležitých geopolitických lokací. Suezský kanál (Egypt), Bab-al-Mandab (průliv spojující Rudé moře s Adenským zálivem), Malacký průliv (ovládaný Indonésií, Malajsií),

⁵² Davutoğlu, A. (1994)

⁵³ Murison, A. (2006) str. 945-964

⁵⁴ Ibid.

Sundský průliv (Indonésie), Lombocký průliv (Indonésie), Bospor a Dardanely (Turecko), a na neposledním místě Gibraltar, který spravuje společně Maroko se Španělskem a Británií. Současně však silně odmítá Huntingotonovo tvrzení o hrozbě ze strany islámské civilizace vůči západu. „Je velmi obtížné tvrdit, že by muslimský svět společně mohl vytvořit nezávislou globální strategii, působící jakožto antisystémová síla, která by poskytovala alespoň nějakou určitou možnost volby při svém zapojení do světového systému. Muslimské státy se obecně řadí v hierarchii světového systému na samém dně.“⁵⁵ Budování strachu z muslimů je dáno pouze vývojem nových geopolitických a ekonomických reálií, poskytujících ideologickou záštitu pro operace v těchto blízkovýchodních regionech.⁵⁶

Mezi hlavními body, na které autor klade důraz, je agilní kontrola zahraniční politiky, která je schopna rychlého a jasného rozhodnutí v nepředvídatelných situacích vývoje zahraničí politiky blízkého východu. Zároveň administrativa státu musí operovat s nejvyšší opatrností a reagovat na reálie nastavené současnými světovými velmocemi.⁵⁷

Každé z těchto zmíněných témat bylo později přeneseno do znění „Strategické hloubky“, doktríny, podle které strana AKP konceptualizovala převážnou část své zahraničně ekonomické politiky.

3.2. Politika „nulových problémů se sousedy“

Jedním z nejdůležitějších prvků prezentované doktríny „strategické hloubky“ je takzvaná politika „nulových problémů se sousedy“. V knize je popisována jakožto myšlenka, pomocí které si Turecko vybuduje lepší zahraničněpolitické vztahy se všemi okolními státy tak, aby došlo k odbourání strachu, nedůvěry a militantně obranného reflexu v regionu. Tato představa byla autentickou revolucí v turecké zahraniční politice vzhledem k tomu, že před nástupem AKP byly vztahy Turecka se sousedními zeměmi spíše chladné.⁵⁸

Politika „nulových problémů se sousedy“ spočívá na šesti základních pilířích: 1) stejná bezpečnost pro všechny, 2) ekonomická integrace, 3) soužití různých kultur na základě respektu, 4) politická spolupráce na vysoké úrovni, 5) vysoká úroveň regionálního

⁵⁵ Davutoğlu, A. (1994)

⁵⁶ Murison, A. (2006) str. 945-64

⁵⁷ Davutoğlu, A. (1994)

⁵⁸ Behlül O. (2014) str. 119-140

uvědomění a 6) pochopení vztahu mezi bezpečností, stabilitou a rozvojem.⁵⁹

Hlavním účelem této strategie je vytvořit kolem Turecka oblast stability, ve které vzkvétá volný obchod a mezivládní kooperace.⁶⁰ O realističnosti této vize by jistě bylo možné vést dlouhou diskusi.

3.3. Geopolitický mediátor

Celou knihou se prolíná základní narativ strategické hloubky. Hodnota státu v mezinárodních vztazích silně závisí na jeho geopolitické pozici. Turecko je díky své strategické poloze a kontrole Bosporu považováno za obzvláště vhodné k tomu, aby hrálo důležitou geopolitickou roli. Kromě toho koncept strategické hloubky zdůrazňuje historický význam Turecka, které bylo a stále je významným bodem, ve kterém se mísí západní evropská kultura s asijskou a africkou. Davutoğlu volá po „*aktivistickém zapojení do všech regionálních systémů v sousedství Turecka*.“⁶¹ Historické a kulturní vazby Osmanské říše jsou také významným aktivem vazeb na Balkán, Blízký východ a Střední Asii. Tyto vazby jsou považovány za důležitá aktiva, která mohou Turecku umožnit stát se regionální mocností. Doktrína rovněž navrhuje, aby Turecko vyvážilo své vazby na západ vytvořením více aliancí, což by zvýšilo jeho svobodu jednání a zvýšilo jeho vliv jak v regionálním, tak v globálním měřítku.⁶²

3.4. Strategická hloubka o Evropské unii

Pro Davutoğla vztahy s Evropou jsou tvořeny na rovině mnohem hlubší, než jen na vztazích EU a Turecka. K budování dobrého mocenského postavení musí Turecko být proaktivní ve strukturách Severoatlantické aliance a v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Přestože se doktrína přímo věnuje otázce EU pouze v několika málo instancích, z celkového znění je evidentní, že její implementace je v jistém rozporu se zásadami a geopolitickými zájmy EU na Balkánském poloostrově a ve východním Středomoří.

Turecko ve formě doktríny „strategické hloubky“ prezentuje svůj vliv nad budoucí kandidátskou zemí Albánií a nad Bosnou a Hercegovinou, která svou přihlášku do EU

⁵⁹ D'Alema, F. (2017) str. 3

⁶⁰ Gokturk T. (2014) str. 95

⁶¹ Davutoglu. A (2001)

⁶² Rabasa, A. & Larabee, F. (2008) str. 75-90

podala v roce 2016. Davutoğlu tyto dvě evropské země považuje za přirozené spojence s jistou odlišností od ostatních zemí Balkánu, jelikož jejich obyvatelstvo je tvořeno významnou skupinou muslimů, čímž přesně zasahují do Davutoğluvi ideji panislamismu.⁶³ Zároveň zde vyvstává problematika východního Středozeří, kde Turecko usiluje o dosažení pozice regionálního hegemona. Tyto snahy dále ohrožují postavení zemí východu Evropské unie, jmenovitě Řecka a Kypru.⁶⁴

Další kontroverzní položkou je snaha Davutoğlu o ovlivňování rozhodování států uvnitř Evropské unie, a to s pomocí silné turecké a muslimské komunity přistěhovalců. Turecko by podle Davutoğlu mohlo disponovat tímto silným aparátem a mělo by jej používat ve svůj prospěch.

Tím nejžhavějším tématem, vyvstávajícím z doktríny „strategické hloubky“ je však právě jedna hlavní otázka: „Bude Turecko přijato mezi západní státy v procesu integrace Evropského kontinentu? Bude ukončen tento proces, který se táhne již po celou druhou polovinou dvacátého století?“ Právě toto dilema se autor snaží ve svém díle zodpovědět. Davutoğlu odmítá jakékoliv prodlužování tohoto procesu a prohlašuje, že by Turecko nemělo být neustálou kandidátskou zemí, která je pouze vázána k bližší a bližší integraci, bez samotné možnosti se stát součástí jejího rozhodovacího procesu.

Přesto Davutoğlu zůstává obezřetný k vlivu a moci EU. Zastává názor, že proces evropské integrace bere státům možnost suverénního rozhodování, které poté předává vyšším institucím, nad kterými nemají jednotlivé státy moc. Právě na tomto bodu se „*Strategická hloubka*“ rozchází s ideou evropského členství. Tento negativní sentiment je navíc podpořen údajným neustálým nárůstem antiislamistických a rasistických nálad v Evropě, které vedou k zamítnutí budoucích tureckých snah o vstup.⁶⁵ Zároveň by bylo vhodné doplnit tvrzení Özkana, který ve svém výzkumu poukazuje na fakt, že Davutoğlu nevěří v Evropskou unii a místo toho usiluje o vytvoření islámské unie.⁶⁶

Samozřejmostí v otázkách turecko-evropských vztahů je návaznost na koncept „nulových problémů se sousedy“, který se samozřejmě vztahuje i na Evropskou unii. Administrativa sídlící v Ankaře by tedy měla udržovat co nejlepší politicko-ekonomické vztahy s touto nadnárodní organizací. Toto dobré postavení by pak mohla využít nejen k

⁶³ Behlül O. (2014) str. 119-140

⁶⁴ Gokturk (2014) str. 91

⁶⁵ Murison, A. (2006) str. 945-964

⁶⁶ Behlül O. (2014) str. 119-140

projektování svého vlivu nad Blízkým východem, Afrikou a centrální Asií, ale také k vybudování svého mocenského postavení, coby prostředníka s výbornou geopolitickou lokací k řešení sporů mezi Evropou (i s Ruskem), Asií a Afrikou. Turecko by mělo být balančním faktorem tří kultur.⁶⁷

3.5. Implementace doktríny

Ve velice krátkém období, navazujícím na volební úspěch AKP v roce 2002 začala být doktrína systematicky implementována. Zářným příkladem implementace části doktríny, volající po vybudování pozitivních vztahů se sousedními státy je koncept „nulových problémů se sousedy“. Jejím základním požadavkem bylo odbourání politických bariér v prospěch dlouhodobého regionálního projektu, následované ekonomickou integrací. Vybudováním většího společného porozumění a mírnou ekonomickou integrací Davutoğlu doufal, že se region stabilizuje a předejde vzniku nových konfliktů.

Samotný projekt panislámismu byl v počátcích ponechán v pozadí. V době před arabským jarem Turecko budovalo spíše ekonomickou provázanost mezi státy, nepokoušelo se o expanzi své náboženské ideologie. Obchod s regionálními partnery se téměř zpětinasobil, mezi lety 2002 až 2011 obchodní bilance stoupla z hladiny 10 miliard ⁶⁸USD na úroveň 54 miliard USD.⁶⁹ Právě tento nevídaný ekonomický rozkvět je možné připisovat konceptu „nulových problémů se sousedy.“ Po nástupu vlád AKP začaly být obnovovány vztahy se státy v dobách studené války zapomenutými, s režimy, vedenými autoritáři jako je například Libye vedená Kaddafim, Egypt a Sýrie.

Doktrína ale nebyla hybnou silou pouze v otázkách „nulových problémů se sousedy.“ Její impakt se projevuje na vývoji turecké zahraniční politiky po dobu prvního desetiletí 21.století. Z následujících příkladů rané politiky AKP je možné vyčíst proces implementace a evidentní snahu a budování lepšího mocenského postavení. Příklady jsou seřazeny chronologicky:

3.5.1. Turecké snahy o urovnání sporů v Libanonu

V reakci na propuknutí války mezi Izraelem a Libanonem v roce 2006 se Turecko pokusilo o vybudování proaktivní role, snažící se spor urovnat a dovést obě strany konfliktu

⁶⁷ Rabasa, A. & Larabee, F. (2008) str. 75-90

⁶⁸ WITS Data, (2003)

⁶⁹ WITS Data, (2012)

k podepsání klidu zbraní. Jde o reakci na bod „strategické hloubky,“ který si po turecké administrativě žádá vybudování pozice geopolitického mediátoru.⁷⁰

3.5.2. Narovnání syrsko-izraelských vztahů

Turečtí diplomaté se pokusili urovnat existující spory mezi Izraelem a Sýrií. Tato diplomacie byla postavena na funkci tureckého prostředníka, který jedná se znepřátelenými státy bez toho, aniž by se představitelé Izraele a Sýrie setkali na jedné konferenci. Oficiální jednání mezi Izraelem a Sýrií měly proběhnout v roce 2008, tento proces ovšem skončil neúspěchem v okamžiku, kdy Izraelská armáda započala s vojenskou operací „Cast lead“ proti silám Hamasu.⁷¹

3.5.3. Trilaterální summit Afghánistánu, Pákistánu a Turecka

V roce 2006-7 Turecko využilo svých dobrých vztahů s Pákistánem a Afghánistánem, a uspořádáním pravidelného trilaterálního summitu se pokusilo urovnat jejich rozepře. Tyto trilaterální summity se dají považovat za úspěch „Strategické hloubky“. Po završení prvního summitu začalo docházet k větší kooperaci mezi Pákistánem a Afghánistánem v bezpečnostních otázkách. Tyto trilaterální summity se již staly tradicí blízkovýchodní politiky, pravidelně se opakující od roku 2007.⁷² Otázkou stále zůstává, jak budou tato jednání pokračovat s vládou vedenou Talibanem.

3.5.4. Íránský jaderný program

V listopadu 2008 Erdogan prohlásil, že by byl ochoten nabídnout výhodné turecké postavení k vyjednání možného řešení íránského jaderného programu. Tato nabídka byla o tři dny později zopakována přímo ve Washingtonu DC s vysvětlením, že Turecko je ideálním kandidátem k těmto jednáním, jelikož jde o jednoho z největších obchodní partnerů Íránu.⁷³ Odpověď íránského ministra zahraničí byla na tuto nabídku velkorysá, Teherán souhlasil s otevřením jednání mezi Íránem a Obamovou administrativou, respektive státy Evropské unie. Turecko se ovšem nestal hostitelskou zemí, pozdější jednání byla držena ve Švýcarsku.

3.5.5. Navazování politicko-ekonomických vztahů s Africkými státy

⁷⁰ Murison, A (2006) str. 945-964

⁷¹ Perrot, O. (2017) str. 133

⁷² Kaya, K. (2020) str. 4

⁷³ Perrot, O. (2017) str. 133

Turecká snaha o posílení obchodních vztahů s africkými státy jasně koreluje s nástupem vlády vedenou AKP. Politici, operující z Ankary, započali s navazováním bilaterálních dohod se státy severní a subsaharské Afriky. Řešenými tématy se staly ekonomické a politické otázky doprovázené podpisy obranných a bezpečnostních dohod.⁷⁴ Úspěšným příkladem implementace takovýchto bezpečnostních mechanismů může být výstavba vojenského tréninkového centra TURSKOM v somálském Mogadišu.

Tyto snahy byly podpořeny vyhlášením rok 2005 za takzvaného rok Afriky.⁷⁵ Turecko pokračovalo v budování svého postavení v tomto nezapomenutějším kontinentu a v roce 2008 se stalo strategickým partnerem Africké unie a členem Africké rozvojové banky. Tato změna v chování je evidentní také na množství diplomatických misí v Africe, které se mezi lety 2009-2012 téměř ztrojnásobily.⁷⁶ Recep Tayyip Erdoğan od svého prvního volebního úspěchu navštívil 28 z 54 afrických zemí.⁷⁷

3.5.6. Rusko-gruzínská válka

Pokud se budeme zabývat tureckou politikou vůči svým severním sousedům, je třeba zmínit její snahu o urovnání sporu mezi Ruskem a Gruzii. Turecko se zde snažilo vybudovat regionální bezpečnostní rámec, do kterého by zařadilo právě tyto dva znepřátelené státy.⁷⁸ Do řešení problému měly být tyto dva státy zasvěceny společně s ostatními aktivními hráči v oblasti Kavkazu, tedy státy Ázerbájdžán, Arménie a právě Turecko.⁷⁹

3.5.7. Budování turecké „soft power“

S implementací „Strategické hloubky“ Turecko započalo s přetvářením svého image. Budováním progresivní, ale přesto islamistické společnosti, s vlastní nezávislou zahraniční politikou a zdánlivě nezastavitelným ekonomickým růstem se Turecko stalo modelem pro podobně smýšlející státy.⁸⁰ Tento dobrý sentiment byl navíc posílen členstvím ve skupině zemí G20, pozicí kandidátské země EU, správcovstvím Rozvojového programu OSN (UNDP) tureckým ekonomem Kamalem Darvišem.⁸¹

⁷⁴ Gokturk, T. (2014) str. 99

⁷⁵ Kaya, K. (2020) str. 27

⁷⁶ Tepeciklioglu, E. (2017) str. 12

⁷⁷ Republic of Türkiye, Ministry Of Foreign Affairs (2022)

⁷⁸ Weiss, A. & Zabanova, Y. (2016)

⁷⁹ Cecire, H. (2013)

⁸⁰ Gokturk, T. (2014) str. 94

⁸¹ Kaya, K. (2020) str. 29

3.6. Kolaps „Strategické hloubky“

Příchod arabského jara v roce 2011 posílil vliv tureckého modelu vyspělého, ekonomicky vzkvétajícího a vedeného liberální stranou se silně náboženským charakterem. Navíc v očích blízkovýchodního obyvatelstva byla pozitivně vnímána kritika Izraele a budování vlastní zahraniční politiky, nezávislé na západních státech. Turecko bylo v této době vnímáno jako model islamistického libertarianismu. Bouřící region pokukoval po tomto modelu a vnímal jej jakožto efektivní a vhodný následování. Turecká administrativa však na události arabského jara nebyla kompletně připravena.⁸² V případech Tuniska a Egyptu bylo rozhodování o tureckém směřování snazší, podpora byla vkládána do rukou protestujících, žádajících posílení demokratičnosti v těchto zemích. Toto ankarské rozhodnutí bylo ovlivněno podobností a charakterem situace, připomínající Turecko před nástupem AKP.⁸³

Otázka Libye a Sýrie však byla mnohem komplikovanější, tyto země se staly opravdovou zkouškou efektivity Davutoğluvi „Strategické hloubky“. Turecko mělo v těchto zemích zainvestováno nemalé množství kapitálu, navíc posílené početnou tureckou komunitou, žijící v těchto zemích. V počátcích nepokojů se Turecko snažilo distancovat od akcí Severoatlantické aliance v Libyi.⁸⁴

Jistým nedostatkem úsudku se však stalo řešení krize v Sýrii. Zde v počátcích bouře Turecko doufalo, že se mu z této situace podaří vydobýt určitý politický zisk a dotlačit režim Bašára Asada k reformám. Asad však s podmínkami nesouhlasil a odmítl kooperovat. Turecko tedy změnilo svůj postoj, začalo volat po změně syrského režimu, zatímco vyzbrojovalo opoziční síly. Situace v Sýrii se nezlepšila a Turecko se tak zaseklo v občanské válce, do které původně nechtělo vstoupit.⁸⁵

Ozbrojováním opozičních sil navíc Turecko narušilo svou reputaci v regionu Blízkého východu, převážně se strategickými partnery Iránem a Irákem.⁸⁶ Tato intervence byla v rozporu s konceptem „nulových problémů se sousedy“ a následná možnost působení

⁸² Aras, B. Sevgi A. (2011) str. 39–51

⁸³ Kaya, K. (2020) str. 30

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ D'Alema, F. (2017) str. 5

⁸⁶ Kaya, K. (2020) str. 31

Turecka jakožto prostředníka v řešení blízkovýchodních sporů byla značně pošramocena.

V průběhu arabského jara AKP změnilo postoj k regionální politice a začalo podporovat organizace Muslimského bratrstva, politického hnutí, stavící svou ideologii na konceptu Davutoğlovi blízkému panislamismu. Domněnkou, podpořenou úspěchem bratrstva v egyptských svobodných volbách v roce 2013 bylo, že se toto politické uskupení stane významným hybatelem blízkovýchodní politiky. Turecko by se svou podporou bylo vnímáno za přirozeného vůdce panislamistických idejí.⁸⁷

Situace v Egyptě se ovšem nevyvíjela dle představ prezentovaných v Ankaře, Muslimské bratrstvo bylo v Egyptě vyhnáno do ilegality. Neschopnost uznat novou egyptskou vládu poté vyústila ve vyhoštění turecké diplomatické mise. Tento incident navíc poškodil již tak pošramocený image země v očích zemí Perského zálivu, Spojených arabských emirátů a Saudské Arábie, kteří si byli s novým egyptským režimem politicky blízcí.

Karen Kaya poukazuje na fakt, že do roku 2014 byly téměř veškeré zdárné úspěchy z počátku tisíciletí smazané, Turecko nadobro ztratilo pozici regionálního lídra.⁸⁸

Dobré vztahy budované s USA a Evropskou unií také zaznamenaly rapidní propad. V případě Spojených států amerických v rozepři o podporu Kurdů v boji proti Islámskému státu, zatímco vztahy mezi Tureckem a Evropou narazily na problematiku masové migrace a turecké neschopnosti se s touto událostí vyrovnat. Potlačený vojenský puč v roce 2016 a následné zatýkání opozičních politiků, novinářů a akademiků na budování dobrých vztahů s liberálními západními státy také nepomohlo.

3.7. Evoluce zahraničních vztahů v období po odchodu Davutoğla.

Davutoğlu byl aktivním členem strany AKP až do podání své rezignace 5. května 2016. Davutoğlu za své dlouhé období působnosti v turecké politice působil na pozici poradce, ministra zahraniční a předsedy vlády a je stále považován za hlavního architekta turecké zahraniční politiky. Arabské jaro a otázka války v Sýrii se však stala pro jeho navrženou zahraničně politickou doktrínu neřešitelným problémem, který vyústil v kolaps doktríny

⁸⁷ Behlül O. (2014)

⁸⁸ Kaya, K. (2020) str. 31.

„strategické hloubky“. Pola Rojan Bagger, zahraniční zpravodaj a analytik blízkovýchodních vztahů pro Mellefolklight Samvirke zastává názor, že z původní turecké zahraniční politiky zůstala již pouze skořápka, působící v krizovém módu s omezeným záběrem.⁸⁹ Přes veškeré tyto problémy zůstává evidentní, že stín Davutoğlovi zahraniční politiky zůstane a bude nadále ovlivňovat vývoj určitých aspektů turecké zahraniční politiky.

Právě idey, které prezentoval ve své doktríně hlásající rozšiřování moci v regionu, udržování dobrých vztahů se sousedními státy a mocnostmi, posilování měkké síly a proaktivní zahraniční politiku se stále dají najít v programu turecké 65. vlády. Mimo jiné se zde dá najít i termín, ke kterému by Turecko chtělo splnit veškerá kritéria pro vstup do EU, navrhován je nerealistický rok 2023, termín, který Davutoğlu prezentoval v roce 2010.⁹⁰

Náhradou za doktrínu „strategické hloubky“ se stala takzvaná „Blue Homeland Doctrine“, její znění ovšem není stejně koherentní jako tomu bylo u její předchůdkyně.⁹¹ V jejím pojetí by zahraniční politika měla být držena v oblasti přiléhající domovině, čímž ale dochází k otevřenému střetu zájmů mezi Tureckem a EU, respektive Řeckem a Kyprem. Vznik této doktríny se dá dohledat až do roku 2006, kdy byla poprvé prezentována admirálem Cem Gürdenizem. Její implementace ovšem nebyla prioritou AKP do doby odchodu Davutoğla ze strany, převážně pro snahu o potlačení vlivu vojenských struktur nad kontrolou státu.⁹²

Neposledním bodem, kterým se změní budoucí směřování politiky Turecka je otázka vlivu panislamistické ideologie. Davutoğlu ve svém přesvědčení hlásal směřování státu na akademických základech, věřil v unitu islámských států. Zatímco sám Erdogan je větším neootomanistou, který buduje moderní identitu turecké společnosti na jejích pozůstatcích Osmanské říše.⁹³

⁸⁹ Behlül O. (2017)

⁹⁰ Davutoglu A. (2009) str. 11-17

⁹¹ Yapar, H. (2021) str. 10

⁹² Ibid. str. 9

⁹³ Coşkun, B. (2016) str. 2

4. Evoluce turecko-evropských vztahů v návaznosti na implementaci doktríny

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, Turecko podalo přihlášku mezi hlavní integrační proud již v dobách samotného počátku evropské integrace. Pokusy o přijetí začaly koncem padesátých let. Ovšem, po neustálých odkladech se nárůst pozitivního sentimentu probudil až se začátkem nového tisíciletí, kdy Turecko započalo s plněním základních Kodaňských kritérií.

Z důvodů snah o nastartování ekonomiky po silné ekonomické krizi, nejvyšší turečtí představitelé nastoupili na proreformní dráhu. Tyto snahy byly navíc posíleny nástupem AKP a implementací jejího proevropského volebního programu. K dosažení kodaňských kritérií bylo v roce 2002 upuštěno od trestu smrti a došlo k přenastavení pojetí základních lidských práv a svobod. Veškeré základní kodaňské podmínky byly splněny do roku 2004 a budoucí jednání tak mohla začít v roce 2005. K udělení rozhodnutí došlo jednohlasně a třetího října 2005 byla přístupová jednání mezi EU a Tureckem otevřena.

Právě na příkladu přístupových jednání je možné sledovat implementaci znění Davutoğluvi doktríny v praxi. Postoj raných vlád AKP vůči EU stál na třech hlavních bodech „strategické hloubky“. Prvním bodem byla snaha zamířit k finálnímu rozhodnutí o evropském členství, druhým byla snaha o vybudování výborných politicko-ekonomických vztahů k naplnění konceptu „nulových problémů se sousedy“ a finálním bodem bylo budování své měkké síly, kterou může Turecko čerpat ze svého postavení jakožto možného člena EU.

Zároveň je implementace evropské politiky zásadním separátorem od zahraničních politik předchozích vlád. Jak Faruk Yalvaç ve svém článku zabývajícím se analýzou tureckého mocenského postavení ve světě podotýká: „Implementace tohoto proevropského postoje měla obrovský vliv na udržení a justifikaci moci prvních vlád AKP“ „Proevropská jednání umožnila upevnit hegemonii AKP“.⁹⁴ Navíc tímto krokem současně dochází k rozptýlení strachu z islamistického základu ideologie AKP.⁹⁵

⁹⁴ Yalvaç, F. (2012) str. 165-180

⁹⁵ Walker, J. (2007) str. 32-47

4.1. (Nulové) problémy s Evropskou unií

Téměř okamžitě po volebním úspěchu AKP, Erdogan vyjíždí na cesty za hlavními politiky EU. Usiluje o začlenění mezi vyspělé západní státy. Navíc dochází k rapidní reformaci a implementaci kodaňských kritérií jak v ekonomické sféře, tak i v té politické. Toto rané období vlády AKP je významné rapidním ekonomickým růstem a snížením inflace. Turecko se stalo bodem zájmu v očích zahraničních investorů. Navíc turecké snahy o reformaci umožňující vstup do EU, dokázaly spojit národ. Druhým významným bodem v této zlaté éře je demokratizace. Turecko opustilo svůj starý režim represivní demokracie a přešlo k modernějšímu liberálnímu systému. Díky parlamentu byly zavedeny kritické reformy, které umožnily nárůst civilní společnosti a lidských práv, posilující právní stát. Je naprosto evidentní, že tyto reformy by nebylo možné implementovat v 90. letech. Vidina EU byla velice silná, přesto se zde dali najít nacionalisté kteří s reformací nesouhlasili a brali ji za existencionální hrozbu.⁹⁶

Dále je zcela evidentní, že se Turecko pokusilo přerodit primární chod zahraniční politiky na jednu, která je utvářena skrze „soft power“. Politika nulových problémů se sousedy vedla ke snahám o urovnání dlouho trvajících rozkolů nejen s blízkovýchodními státy, ale i s Řeckem a Kyprem. Nejtěžším bodem se stala otázka Kypru a rozdělení ostrova na dva soupeřící státy Severokyperskou tureckou republiku s podporou Turecka a Kyperské republiky s celosvětovým uznáním. Turecko pod vedením AKP přeměnilo historický náhled na problematiku a bylo ochotné jednat o možnostech vyřešení tohoto zamrzlého sporu.⁹⁷ S pomocí Spojených národů vznikl program Annanského plánu, který navrhoval sjednocení ostrova⁹⁸ pod jeden federální stát. Oficiální postoj vlády vedenou AKP byla jasná podpora. V referendech byl tento návrh Tureckou menšinou přijat, řeckou zamítnut. Právě tyto snahy o urovnání sporů v regionu jsou jistým pozůstatkem bodů ze „strategické hloubky.“

Zároveň dochází ke snahám o vybudování silnější „soft power“ pozici. Turecko snahami o přístup do EU reaguje více agilně na její chování a může se tak stát bližším mediátorem v řešení sporů mezi asijskými, africkými zeměmi a EU.

Turecko navíc z pozice kandidátské země EU získává značně privilegované postavení. Turecko je viděno jako jeden z nejbližších spolupracovníků elitní skupiny, tvořené

⁹⁶ Rabasa, A. & Larabee, F. (2008) str. 75-90

⁹⁷ Işıkşal H. & Örmeci O. (2015) str. 222–24

⁹⁸ Není započítávána britská vojenská základna, která se rozprostírá na 3 % ostrova.

nejvyspělejšími státy světa, přestože si zachovalo vlastní postavení, čímž se mu silně daří rozšiřovat nejen vliv své panislamistické ideologie, ale i ekonomických instancí a vojenských zbraňových systémů, kompatibilních se standardy NATO. Po implementaci „strategické hloubky“ dochází k silnému tlaku na rozvoj soft power.

Přístupová jednání byla otevřena v roce 2005 a pokračují dodnes, přestože je stále více evidentní, že turecké snahy o vstup do struktur EU se nebudou potkávat s vřelým přivítáním.⁹⁹

Od roku 2005 si Onis všímá poklesu pro evropskosti Tureckého státu, jako by se snažilo být nezávislou entitou, a ne státem bloku EU.¹⁰⁰ Ve svém výzkumu vidí budování pouze lehké europeizace, či europeizace s Asijským nádechem. K této přeměně názorů docházelo postupně v sérii spíše menších událostí, které svůj efekt znásobovaly. Poukazuje na evidentní evoluci Davutoğluvi strategie od následování EU, k budování vlastní nezávislé zahraniční politiky, nově posílenou o „Soft power“ získanou jakožto kandidátská země EU, samotné politické vztahy se však mezi těmito politickými entitami značně komplikují.

Vývoj integračního jednání se po roce 2005 začínají protahovat, navíc v roce 2008 na scénu vstupuje krize, se kterou Davutoğlu ve své vizi nepočítal. Ekonomická krize zasahuje EU a následná krize eurozóny více podkopává vidinu Turecka v EU jako ekonomický benefit. Turecko již má od roku 1995 aktivní celní dohodu, vstup do EU tudíž není až takovým benefitem, jakým by se mohl zdát. Evropská unie je pro Turecko největším obchodním partnerem a zároveň největším poskytovatelem přímých zahraničních investic.^{101 102}

Další krizí, zasahující do vztahů, byla podpora panislamistických hnutí v pozůstatcích roku 2011 arabského jara. Politika „strategické hloubky“ volala po vybudování mocenského bloku na základech společné víry, avšak porážka těchto hnutí ve většině arabských zemích zapříčinila přerod „strategické hloubky“ do více reakční podoby. Zahraniční politika Turecka je zaneprázdněna řešením problémů, se kterými se ve „strategické hloubce“ nepočítalo.

Turecko nadále pokračuje v evropské integraci, i když se zdá být evidentní, že konec

⁹⁹ Işık H. & Örmeci O. (2015) str. 222–24

¹⁰⁰ Öniş, Z. (2000) str. 463–483

¹⁰¹ Behlül O. (2017)

¹⁰² Soner C. (2021)

jednání je stále velice vzdálen. Tento bod je jasně v rozporu se zněním doktríny, která volá po finálním dokončení jednání a určení si budoucího směřování. Turecko mělo finálně určit, zda se po téměř padesáti letech stane jedním z privilegovaných evropských států, či ne. Davutoğlu v dokumentu *Turkish Foreign Policy And The EU in 2010* vyslovuje stálý zájem o členství.¹⁰³ Dodnes byly uzavřeny pouze 3 % z kapitol, a finalizace nových není v dohlednu.

¹⁰³ Davutoglu A. (2009) str. 11-17

5. Závěr

Od roku 2002 se v Turecku vystřídalo 9 vlád vedených AKP. Od prvních vítězných voleb roku 2002 je vidět Tureckou snahu změnit postavení Turecka z okrajového státu ve stát, který je ekonomicky stabilní, prezentující svou moc v zahraničně-politickém dění na Blízkém východě.

Je zcela evidentní, že Davutoğlova doktrína zásadně ovlivnila vývoj a směřování turecké zahraniční politiky. Její vliv je překvapivě ovlivněný teoriemi, které byly praktikovány v Evropě a převážně v předválečném Německu. „*Strategická hloubka*“ je inspirovaná sociálním darwinismem a je evidentní, že Davutoğlu se obává, že pokud Turecko nebude expandovat svůj vliv nad okolními státy, jeho vliv bude nadále upadat. Na rozdíl od zahraniční politiky Turguta Ozala, tureckého prezidenta známého pro svůj neo-osmanský pohled na geopolitiku, Davutoğlu preferoval export vlivu skrz panislámismus a „soft power“. Politika dobrého souseda prezentovaná v doktríně byla dobrým nástrojem raných vlád vedených AKP. Přesto po propuknutí arabského jara dochází k odstoupení od této praxe.

Doktrína zároveň nesla vliv na chování k institucím EU. Doktrína si žádala od Turecké administrativy zvýšené snahy o dořešení otázky členství v EU. V letech 2002 až 2005 byly udržovány výjimečně dobré politické vztahy, přestože, jak mnozí argumentují, mohlo jít pouze o snahu ukotvit moc v rukou AKP, pomoci voličům, obávajícím se vlády vedenou pan-islamisty získat důvěru v novou politickou stranu. Ze znění strategické hloubky bych vynesl několik zásadních třecích bodů, které by si zasloužily vlastní prostudování v některé z budoucích prací. Davutoğlu volá po využití v islám věřící menšiny, operující v zemích EU, v rozšiřování tureckého vlivu na Balkánském poloostrově, vůči Kypru a Řecku¹⁰⁴ a ve východním středomoří a severní Africe. Nejen, že tato politika je mířena vůči členským zemím EU, ale i vůči zemím, které se o vstup pokoušejí a jsou dlouholetými spojenci EU.

Přestože je doktrína již od roku 2013 spíše reakční a na rodící se problémy nemá jasný postoj, zahraniční politika AKP je dodnes silně ovlivněna touto Davutoğlovou knihou. Postoj současného vedení Turecka se od panislamismu odklonil spíše k neo-osmanství, řízené vojenskou silou, nežli „soft power“ na které stavěl rozšíření moci Davutoğlu. Který

¹⁰⁴ Erdogan veřejně podporuje přepsání Lausannské smlouvy, která dle něj není dostatečná. Některé z Řeckých ostrovů by měly být navraceny Turecku

navíc v roce 2016 opustil stranu AKP a dále přeorientoval své působení na opoziční stranu *Gelecek Partisi* (Stranu budoucnosti).

6. Summary

Since 2002, Turkey has seen 9 AKP-led governments. Since the first victorious elections in 2002, Turkey's efforts to change its status from a marginal state to one that is economically stable and powerful in foreign policy influence in the Middle East can be seen.

It is quite evident that the Davutoğlu Doctrine has fundamentally influenced the development and direction of Turkish foreign policy. Its influence is surprisingly influenced by theories that were practiced in Europe and mostly in pre-war Germany. The strategic depth is inspired by Social Darwinism, and it is evident that Davutoğlu feared that if Turkey did not expand its influence over neighboring states, its influence would continue to decline. Unlike the foreign policy of Turgut Ozal, a Turkish president known for his neo-Ottoman view of geopolitics, Davutoğlu preferred to export influence through pan-Islamism and soft power. The good neighbour policy presented in the doctrine was a good tool of the early AKP-led governments. Yet after the outbreak of the Arab Spring, there has been a move away from this practice.

At the same time, the doctrine has had an impact on the treatment of the EU institutions. The doctrine required increased efforts by the Turkish administration to resolve the EU membership issue. Exceptionally good political relations were maintained between 2002 and 2005, although as many argue this may have been merely an effort to anchor power in the hands of the AKP, to help voters fearful of a pan-Islamist-led government to gain confidence in a new political party. From the wording of the strategic depth, I would bring out several key friction points that would merit their own study in a future paper. Davutoğlu raises the use of the Islam-believing minority operating in EU countries, in expanding Turkish influence in the Balkan Peninsula, towards Cyprus and Greece, and in the Eastern Mediterranean and North Africa. Not only is this policy directed towards EU Member States, but also towards countries that are attempting to join and are long-standing EU allies.

Although the doctrine has been rather reactionary since 2013 and does not have a clear stance on the emerging issues, the AKP's foreign policy is still strongly influenced by this book by Davutoğlu. The stance of Turkey's current leadership has moved away from pan-Islamism towards neo-Ottomanism, driven by military force rather than the soft power on which Davutoğlu built his expansion of power. Who, moreover, left the AKP party in 2016, further channelling his actions in the opposition party Gelecek Partisi (Party of the Future).

Bibliografie

Monografie

Davutoğlu Ahmet. (2000). *Stratejik Derinlik*. Istanbul: Küre Yayınları.

Houtsma, M. (1993). *E.J. Brill's First Encyclopaedia of Islam, 1913–1936*. Leiden: E. J. Brill.

Rabasa, A. & Larrabee, F. S. (2008). *The Rise of Political Islam in Turkey*. Santa Monica: RAND Corporation. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg726osd.12>.

Stein, A. (2015). *Turkey's new foreign policy: Davutoğlu, the AKP and the pursuit of regional order*. London: Routledge.

Aydin-Duzgit, S. (2013). *Global Turkey in Europe Political, Economic, and Foreign Policy Dimensions of Turkey's Evolving Relationship with the EU*. Rome: Edizioni Nuova Cultura

Rumford, C. (2013). *New Perspectives on Turkey-EU Relations*. London: Routledge.

Oktav, O. Z. (2011). *Turkey in the 21st Century*. London: Routledge.

Ozgoker, U. (2013). *Analysis Of The "New" Turkish Foreign Policy*. Istanbul: Gündoğan Yayınları.

Arikan, H. (2006). *Turkey and the EU*. London: Routledge.

Cagaptay, S. (2020). *Erdogan's Empire: Turkey and the Politics of the Middle East*. London: I. B. Tauris

Cagaptay, S. (2014). *The Rise of Turkey: The Twenty-First Century's First Muslim Power*. Herdon: Potomac Books

Odborné články

Davutoglu, A. (1997). *The clash of interests: An explanation of the world (Dis) Order*. Perceptions Journal of International Affairs, 2 (4). Dostupné z: <https://dergipark.org.tr/en/pub/perception/issue/49038/625584>

Davutoglu, A. (2009). *Turkish Foreign Policy and the EU in 2010*. Turkish Policy Quarterly. Dostupné z: <http://turkishpolicy.com/article/329/turkish-foreign-policy-and-the->

[eu-in-2010-fall-2009](#)

Murinson, A. (2006). *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy*. Middle Eastern Studies, 42(6), 945–64, DOI: 10.1080/00263200600923526

Behlul, O. (2014). *Turkey, Davutoglu and the Idea of Pan-Islamism*. Survival. DOI: 10.1080/00396338.2014.941570.

Behlul, O. (2017). *Making a National Vatan in Turkey: Geography Education in the Late Ottoman and Early Republican Periods*. Middle Eastern Studies. DOI: 10.1080/00263206.2014.886569

Kalin, I. (2011). *Turkish foreign policy: Framework, values, and mechanisms*. International Journal, 67(1), 7–21. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23265962>

Tuysuzoglu, G. (2014). *Strategic Depth: A Neo-Ottomanist Interpretation of Turkish Eurasianism*. Mediterranean Quarterly. 25. 85-104. 10.1215/10474552-2685776.

Ozpek, B. B. & Yasar, N. T. (2017). *Populism and foreign policy in Turkey under the AKP rule*. Turkish Studies. DOI: 10.1080/14683849.2017.1400912

Weiss, A. & Zabanova, Y. (2016). *Georgia and Abkhazia Caught between Turkey and Russia*. Stiftung Wissenschaft und Politik. 1861-1761.

Cecire, H. M. (2013). *Turkey-Georgia-Azerbaijan: Trilateralism and the Future of Black Sea Regional Geopolitics*. Central Asia-Caucasus Analyst. Dostupné z: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12837-turkey-georgia-azerbaijantrilateralism-and-the-future-of-black-sea-regional-geopolitics.html>

Maziad, M. & Sotiriadis, J. (2020). *Turkey's Dangerous New Exports: Pan-Islamist, Neo-Ottoman Visions and Regional Instability* Middle East Institute. Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/turkeys-dangerous-new-exports-pan-islamist-neo-ottoman-visions-and-regional>

Coskun, B. B. (2016). *The Post-Davutoglu Era in Turkish Foreign Policy*. E-International Relations. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/author/bezen-balamir-coskun/>

Cagaptay, S. (2002). *The November 2002 Elections and Turkey's New Political Era*. The Washington Institute, Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/november-2002-elections-and-turkeys-new-political-era>

Isiksal, H. & Ormeci, O. (2015). *Turkish Foreign Policy in the New Millennium*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH

Serif, M. & Evin, A. (1990). Cultural Issues in Relations between Turkey and Europe.” *Turkey and the European Community*

Murinson, A. (2006). *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy*. Middle Eastern Studies. 10.1080/00263200600923526.

Perrot, O. (2017). *Turkey's New Foreign Policy. Davutoglu, the AKP and the Pursuit of Regional Order*, Études internationales. 10.7202/1042364ar

Ostatní elektronické zdroje

Turkey MFA. (2022), *Policy of Zero Problems with our Neighbors*. [cit. 28-04-2022]. Dostupné z: <https://www.mfa.gov.tr/policy-of-zero-problems-with-our-neighbors.en.mfa#:~:text=In%20this%20context%2C%20the%20discourse,them%20as%20much%20as%20possible>

Turkey MFA. (2022), *Turkey-africa relations*. [cit. 28-04-2022]. Dostupné z: <https://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa>

Al Jazeera. (2022), *The Rise of Turkey in Africa*. [cit. 23-04-2022]. Dostupné z: <https://studies.aljazeera.net/en/analyses/rise-turkey-africa#:~:text=As%20a%20strategic%20partner%20to,both%20parties%20during%20the%20summits>

Nouvelle-Europe. (2018), *Turkish Pan-Islamism and World Politics*. [cit. 30-04-2022]. Dostupné z: <http://www.nouvelle-europe.eu/node/2007>

IIEA. (2010). *Ahmet Davutoglu on 'Turkish Foreign Policy'*. [cit. 23-04-2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OwfoTCoSbE&ab_channel=IIEA

iROZHLAS. (2016). *Zbavme se spojenců gülena. erdoganova strana začala S čistkou ve vlastních řadách*. [cit. 03-10-2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/zbavme-se-spojencu-gulena-erdoganova-strana-zacala-s-cistkou-ve-vlastnich-radach_201608051051_dpihova

Truman Library. (2022). *Harry Truman and the Truman Doctrine*. [cit. 13-02-2022]. Dostupné z: <https://www.trumanlibrary.gov/education/lesson-plans/harry-truman-and-truman-doctrine>

Nation. (2015). *The Strategic Depth Concept*. [cit. 10-12-2021]. Dostupné z: <https://nation.com.pk/16-Oct-2015/the-strategic-depth-concept>

- UN.org. (2022). *Ahmet Davutoglu* [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/03/biography-Ahmet-Davutoglu.pdf>
- Sabah. (2009). 'Yeni Osmanlılar Sözü İyi Niyetli Değil' [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: https://www.sabah.com.tr/siyaset/2009/12/04/yeni_osmanlilar_sozu_ iyi_niyetli_degi_l
- Al Monitor. (2013). Davutoglu Invokes Ottomanism as a New Order for Mideast' [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2013/03/turkey-davutologu-ottoman-new-order-mideast.html>
- BBC. (2009). *Turkey FM Davutoglu Embraces Mediation Role* [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8393516.stm>
- Behlül, O. (2017). *The End of Strategic Depth in Turkey*. [cit. 09-10-2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=y-rIDOMEWw&ab_channel=DIISpublish
- CNN. (2002). *Europe Hails AKP Victory in Turkey*. [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2002/WORLD/europe/11/04/turkey.elections>
- DIISpublish. (2021). *A Sultan in Autumn*. [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KadZnHj-hKAGreater+Strategic+Autonomy>
- WITS Data. (2012). *Turkey Trade Balance, Exports and Imports by Region.* " Turkey trade balance, exports, imports by region 2011. [cit. 03-01-2022]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/TUR/Year/2011/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region>
- WITS Data. (2003). *Turkey Trade Balance, Exports and Imports by Region.* " Turkey trade balance, exports, imports by region 2002. [cit. 03-01-2022]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/TUR/Year/2002/TradeFlow/EXPIMP>
- Dünya Gazetesi. (2009). *US Sec'y State Clinton Calls Turkey 'Emerging Global Power'* [cit. 12-01-2022]. Dostupné z: <https://www.dunya.com/gundem/us-sec039y-state-clinton-calls-turkey-039emerging-global-power039-haberi-83895>
- Reuters. (2011). *Erdogan Set for Comfortable Win as Turks Vote*. [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-election-idUSTRE75A2C520110611>
- Al Arabiya English. (2013). *How Not to Win Friends: Turkey's Foreign Policy Falls Apart*. [cit. 04-01-2022]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/views/news/world/2013/08/05/No-more-friends-Turkish-foreign-policy-is-falling-apart.html>

WashingtonInstitute. (2019). *Erdogan's Empire: The Evolution of Turkish Foreign Policy* [cit. 18-04-2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=qcvAy06l97k&ab_channel=WashingtonInstitute

Robert Schuman Foundation. (2002). *Unprecedented victory by the islamists in the turkish general elections*. [cit. 18-04-2022]. Dostupné z: <https://www.robert-schuman.eu/en/eem/0079-unprecedented-victory-by-the-islamists-in-the-turkish-general-elections>

Teze Bakalářské práce

Výběr tématu práce:

Politické vztahy mezi Evropskou Unií a Tureckem se časem značně proměňovaly. Co však zůstává je fakt, že turecké snahy o připojení se mezi vyspělé státy západu neopadá a je stále aktivní. Nejvyšší představitelé tohoto státu se poprvé pokusili začlenit do evropských integračních procesů již v 60. letech minulého století. Tyto snahy byly značně obnoveny s nástupem vlád strany AKP, posílněné implementací doktríny „strategické hloubky“

Cíl práce

Jak jsem již naznačil v předchozí sekci teze, cílem práce by mělo být zjištění, jak ovlivnila doktrína strategické hloubky AKP přístup k Evropské integraci. Cílem práce bude odpovědět na položenou otázku **Jak ovlivnila Davutoğlova doktrína „Strategické hloubky“ tureckou zahraničně-politickou strategii**

Metodologie

Kvalitativních metod plně využiji v první a druhé sekci mé práce. V poslední sekci, ve které se budu věnovat analýze vlivu turecké doktríny na vývoj a jednání s Evropskou unií.

Předpokládaná struktura:

1. Úvod
2. Historické trendy
3. Znění doktríny „Strategické hloubky“
4. Analýza vlivu doktríny na turecko-evropské vztahy
5. Závěr

Základní Literatura:

Monografie:

Davutoğlu A. (2000). *Stratejik Derinlik (Strategic Depth)*. Istanbul: Küre Yayınları, ISBN: 975661451X

Houtsma, M. Th (1993). *E.J. Brill's First Encyclopaedia of Islam, 1913–1936*. Leiden: E. J. Brill. ISBN: 9004082654.

Rabasa, Angel, and F. Stephen Larrabee. "The AKP's Foreign Policy." In *The Rise of Political Islam in Turkey*, 1st ed., 75–90. RAND Corporation, 2008. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg726osd.12>.

Odborné články:

Davutoglu A. (1997). *The clash of interests: An explanation of the world (Dis) Order*. Perceptions Journal of International Affairs, 2(4)

Murinson, A. (2006). *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy*. Middle Eastern Studies, 42(6), 945–64, DOI: 10.1080/00263200600923526

TURKEY IN THE ENLARGEMENT PROCESS: FROM LUXEMBOURG TO HELSINKI* ATIL
ERALP